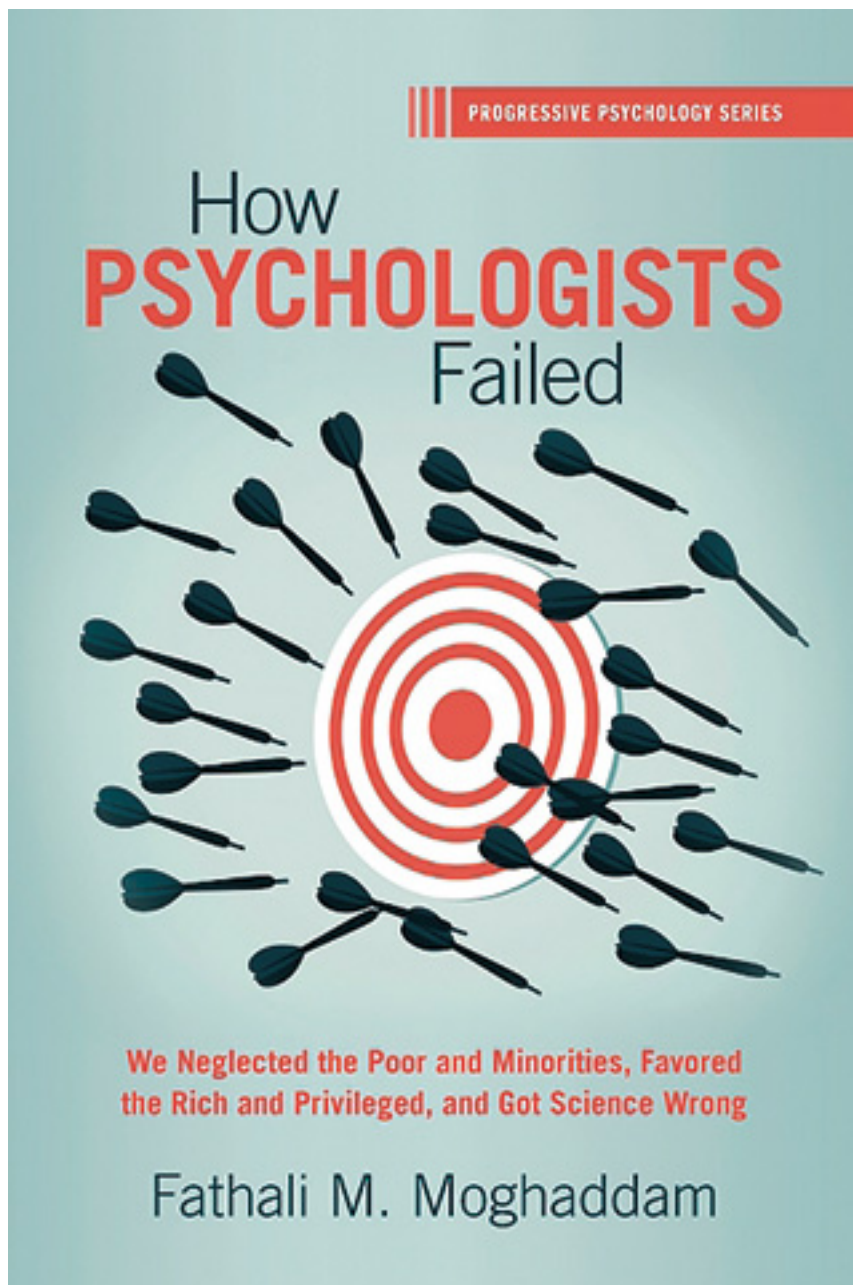

Repetitiv kritikk

Akiah Astral Ottesen

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) & Norsk senter for forskning på mental lidelse (NORMENT)

How Psychologists Failed påpeker at psykologien har sviktet fattige og minoriteter, men boken er for ensporet og unyansert, noe som går på bekostning av et viktig budskap.

BOK How Psychologists Failed. We neglected the poor and minorities, favored the rich and privileged, and got science wrong

FORFATTER Fathali M. Moghaddam **ÅR** 2022 **FORLAG** Cambridge University Press **SIDER** 253

Det er visst en myte at Marie Antoinette sa «la dem spise kake» da hun fikk beskjed om at folk manglet brød. Likevel har sitatet blitt symbol for en universell sannhet: at de som er heldige nok til å ha gode ressurser og lever trygt, ikke klarer å sette seg inn i hvordan brorparten av jordens befolkning har det, eller hva de trenger for å leve et godt liv med god helse.

Dette er også hovedpoenget til iranskfødte Fathali M. Moghaddam, som er bekymret for psykologifaget. Han mener at de fleste psykologiske teorier bidrar til å opprettholde eksisterende maktstrukturer. Påstanden i *How Psychologists Failed* er at psykologien har sviktet fattige og minoriteter gjennom et ensidig fokus på reduksjonistisk forskning hos et mindretall vestlige, velutdannede, rike mennesker fra industrialiserte land (popularisert under akronymet WEIRD).

Repetitiv og overfladisk

Boken begynner med et kritisk blikk på psykologisk forskning av blant annet kognisjon, IQ, personlighet og motivasjon. Moghaddam er opptatt av hvordan konteksten forskningen foregår i, påvirker våre teorier, forskningsspørsmål og dermed også funn. Videre beskriver han nærmere faren ved å generalisere individperspektivet som kjennetegner mye psykologisk forskning, til å gjelde alle populasjoner, og hvordan dette bidrar til å rettferdiggjøre og opprettholde fattigdom, lidelse og sosiale ulikheter. Det er spennende og viktige områder han utforsker, men dessverre er fremstillingen repetitiv og overfladisk. Boken stiller seg i rekken av nye utgivelser som prøver å formidle komplekse og omfattende vitenskapelige problemstillinger til et allment publikum, men hans forsøk på å bruke et populistisk språk for å overbevise leseren om sine synspunkter oppleves som både fremmedgjørende og provoserende.

Fagetisk selvransakelse

Det er først mot slutten av boken, i drøftingen av forskningsetikk, at Moghaddam klarer å holde på oppmerksomheten min. Han påpeker at hensynet til individets rettigheter som forskningsdeltaker har fått forrang foran alt annet, og problematiserer manglende etisk refleksjon omkring selve forskningsspørsmålene. Jeg leser det som en kritikk av at vi nå produserer store mengder psykologisk forskning med lite refleksjon rundt konsekvensene av funnene. Er det slik at de spørsmålene vi stiller, gagnar folk flest, også minoriteter og fattige?

For eksempel er det godt etablert at dårlig psykisk helse er assosiert med lav sosial status, mens det er mindre fokus på retningen dette tar. Én hypotese (*social causation*-hypotesen) hevder at dårlig psykisk helse kommer som følge av lav sosial status, mens en annen (*social drift*-hypotesen) hevder at psykiske lidelser kan føre til at man faller i sosial posisjon. Begge hypotesene er like reduksjonistiske, noe Moghaddam påpeker som en klar svakhet ved moderne psykologisk forskning.

Er det slik at de spørsmålene vi stiller, gagnar folk flest, også minoriteter og fattige?

Ekskluderende evidens?

Boken stiller en del viktige spørsmål til fagfeltet: Hvis «evidensen» i evidensbasert behandling er basert på forskning på et skjevt utvalg – kan dette gjøre det vanskeligere å hjelpe dem som har størst hjelpebehov? Kan det individuelle fokuset og de skjeve utvalgene som preger mye av psykologisk

forskning, bidra til å kamuflere fattigdommens påvirkning på psykologiske prosesser? Kan vi virkelig bare overføre kunnskap fra forskning basert på WEIRD-utvalg til befolkningen i andre verdensdeler, og er ikke dette egentlig en form for misjonering?

Moghaddam forsøker å øke vår forståelse av begrensningene i psykologiens kunnskapsgrunnlag og få til en refleksjon omkring fagets mål og metoder. Det er et ærefullt prosjekt, men dessverre er boken både overfladisk, polariserende og moraliserende. Dette går på bekostning av viktige temaer, og jeg skulle ønske at han hadde dykket dypere. Han kunne også i større grad vist til det gode arbeidet som gjøres for å øke vår kunnskap og forståelse av psykologiske prosesser på tvers av kultur og kontekst, og slik inspirert til endringene han vil se. Jeg synes alle psykologer burde bevisstgjøres på disse temaene, men ikke nødvendigvis ved å lese denne boken.